

СТАНОВИЩЕ

от

проф. Силвия Борисова Димитрова, д.оз.н.
Ръководител на Катедра „Здравни грижи“
Факултет по обществено здравеопазване
Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“- Варна

на дисертационен труд

**„ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ НА МЕДИЦИНСКАТА СЕСТРА СЪС СЕМЕЙСТВОТА
НА ДЕЦА С УВРЕЖДАНЯ ПРИ ОКАЗВАНЕ НА ИНТЕГРИРАНИ ГРИЖИ“**

на **Даниела Събева Тасева**

За присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
Област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт
Професионално направление: 7.4. Обществено здраве
Специалност: „Управление на здравните грижи “
С научен ръководител: Проф. д-р Соня Тончева, д.оз.н

Данни за процедурата

Със заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-209 от 27.06.2019г. Даниела Събева Тасева е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ в област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт, Професионално направление: 7.4 Обществено здраве, специалност: „Управление на здравните грижи “. Представен е протокол за успешно положен докторантски изпит. Предвид решение от заседание на Факултетния съвет на факултет „Обществено здравеопазване“ по протокол № 180 от 07.03.2022г., относно готовност за публична защита и определяне на състав на Научно жури, Даниела Тасева е отчислена с право на защита със Заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-116 от 14.03.2022г.

Биографични данни и кариерно развитие

Даниела Събева Тасева завършва ИПЗКССО гр. Велико Търново, специалност „Медицинска сестра – детски профил“ през 1983г., след което започва работа като медицинска сестра в Детска хирургия на МОБАЛ „Д-р Стефан Черкезов“ гр. Велико Търново. През 1988г. придобива полувсиче образование по специалност „Учител по практика в медицински колеж“ в Институт за учители по практика, гр. Сливен. По-късно се дипломира в магистърска програма по специалност „Социални дейности и здравно-осигурителни системи“ във Великотърновски университет "Св. св. Кирил и Методий" (1997) и в магистърска програма по специалност „Управление на здравните грижи“ в Медицински Университет „Проф. д-р П. Стоянов“, гр. Варна (2018).

Кариерното развитие на Даниела Тасева свързано с университетското образование започва от 1983 година като старши преподавател в Медицински колеж към Медицински Университет гр. Плевен. През периода 2009-2011 година заема длъжност Ръководител на Областен център по приемна грижа към УНИЦЕФ, Международна социална служба, а от 2012 до 2015 година работи като главен експерт в Дирекция

„Социални дейности и здравеопазване“ към Община Велико Търново. В периода 2012-2013 година е хоноруван преподавател към катедра „Здравни грижи“ на Медицински университет – Плевен. След разкриване на Филиал на Медицински университет – Варна в гр. Велико Търново е заместник директор (2015-2018) и от 2018 г. заема АД „Асистент“ към катедра „Здравни грижи“ на Филиал Велико Търново.

Участва в екипи по проект на УНИЦЕФ за изработване на методика по предоставяне на услугата „Център за майчино и детско здраве“, по проекти „Приемна грижа“ и „Работилница за родители да пораснем заедно“. Координатор е по инициативата „Община – приятел на детето“ (2013- 2015) и „Помощ в дома“ – предоставяне на услугата личен асистент (2012- 2015).

Има над 15 научни публикации и над 20 участия в национални и международни конференции.

Членува в Мрежата от социални експерти на НСОРБ, БАПЗГ и Съюза на учените, клон Велико Търново.

Описателна характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд, разработен от Даниела Тасева, е в обем от 201 страници, структуриран според стандартните изисквания, включващ: Въведение, Литературен обзор, Цел, задачи, методика и организация на проучването, Резултати и обсъждания, Предоставяне на услуги на дете в център за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания, Изводи и препоръки. Илюстриран е богато с 40 фигури, 35 таблици, 2 диаграми и 4 приложения. Библиографската справка включва 185 източника, от които 121 на кирилица и 64 на латиница.

Оценка на актуалността на темата

През последното десетилетие здравните системи в световен мащаб са изправени пред засилващи се предизвикателства. Правителствата на различните страни в световен мащаб и конкретно в България търсят варианти да инвестират в решения, които повишават ефективността и намаляват разходите, осигурявайки по-добри грижи за здравето на децата. Интегрираните грижи съчетават широк набор от медицински и социални услуги за хора, нуждаещи се от помощ при основни ежедневни дейности поради наличие на хронична болест или недъг. Те са цялостен и координиран комплекс от услуги планирани, управлявани и прилагани на отделни пациенти или потребители на услугата от различни организации и от различни професионалисти. В България грижите за деца с хронични заболявания и деца с увреждания се предоставят от здравната система и системата на социалното подпомагане. В практиката няма утвърден универсален модел за интегрирана грижа. Всяка страна реализира собствен модел, отличаващ се по степен на интегрираност на финансови, човешки ресурси, правна уредба и структури на здравната система, образование и социални дейности. Детското развитие е резултат от комплексни, непрекъснати, динамични взаимодействия между биологичните и социалните фактори. Оптималното развитие на детето зависи от добрата среда – хранене, добро здраве, грижовно и стимулиращо родителство. Направеното проучване за идентифициране на взаимодействието на медицинската сестра със семействата на деца с увреждания създава възможност да се очертаят социално-

медицинските аспекти в професионалната дейност и приносът на медицинската сестра при оказване на интегрирани грижи.

Качествената и комплексна грижа, чрез прилагане на научно обосновани методи и подходи във всички структури на здравната система, е отговор на нуждите на децата с увреждания и хронични заболявания, без да бъдат институционализирани необходимите медицински и социални услуги.

Медицинската сестра, със своите автономни функции и отговорности, е активен участник в мултидисциплинарния екип, което е гарант за качеството на предоставената услуга. Проучване участието на медицинската сестра в мултидисциплинарния екип за интегрирана грижа в дисертационният труд на Даниела Тасева е актуално, перспективно и практически приложимо и доказва научното си място в управлението на здравните грижи.

Литературен обзор

Докторантът прави аналитичен обзор на литературата, като разглежда същността и значимостта на проблема. В логична последователност Даниела Тасева разглежда държавните и обществени политики за Ранна детска интервенция, както и спецификата на семейно-ориентирания подход. Представени са същностните характеристики и развитието на интегрираните грижи.

Опитът и познанията на докторанта способстват за правилното и задълбочено анализиране на формите за предоставяне на интегрирани здравно-социални услуги за деца с увреждания и техните семейства в България и някои Европейски страни. Анализира се законодателната рамка, регламентираща предоставянето на интегрирани грижи. Очертана е необходимостта от оценка на индивидуални особености и прилагане на индивидуален подход за подобряване на взаимодействието със семействата на деца с увреждания и деца с хронични заболявания.

Логично структурираният литературен обзор издава широките компетенции на докторанта в областта на разглеждания проблем.

Методология на проучването

Основната цел и задачите са конкретно формулирани и отразяват прецизно извършената от Даниела Тасева изследователска работа. Докторантът използва широк набор от методи, адекватни за постигане на целта. Структурата и съдържанието на разработеният инструментариум са подчинени на спецификата на набираната информация от съответната група респонденти. Разработен и приложен е Алгоритъм за предоставяне на услуги за деца в Център за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания.

Използвани са документален и социологически методи на изследване. С оглед разкриване същността на наблюдаваните явления и взаимозависимостите им са приложени статистически методи за анализ и интерпретация на данни.

Инструментариумът на проучването е собствено разработен и включва анкетни карти за проучване мнението на специалисти от социалните услуги за деца с увреждания за установяване на възможностите и бариерите за прилагане на интегрирани грижи; за проучване на мнението на родители, относно трудностите при грижите и ролята на

медицинската сестра като част от мултидисциплинарния екип; за проучване мнението на дипломанти по специалност „Медицинска сестра“ относно информираност за интегрираните грижи и нагласа за работа с деца с увреждания и техните семейства.

Разработен е въпросник за провеждане на стандартизирано интервю с експерти относно необходимостта от изработване на нови стандарти и критерии за здравни грижи, в съответствие с потребностите на децата и техните семейства и Алгоритъм за предоставяне на услуги за деца в Център за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания (ЦКОДХЗУ).

Представеният понятиен апарат от автора способства за по-доброто възприемане на понятията представени в дисертационния труд.

Резултати и обсъждане

Дисертационният труд представя резултати, логически оформени и структурирани в глава трета.

Проучена е информираността на родители и специалисти относно прилагането на интегрирания подход в грижите за деца с увреждания. Знанията и уменията за оказване на здравни грижи, самостоятелно или във взаимодействие с лекар са анализирани като успешно партньорство в оказване на комплексни грижи за психическото, физическо и социално здраве. Докторантът анализира ролята на медицинската сестра в мултидисциплинарния екип за предоставянето на интегрирани грижи. Изследването очертава автономната функция на медицинската сестра при провеждане на обучение, подкрепа на децата и техните семейства, извършване на домашни посещения.

Доверието на родителите към медицинската сестра като член на екипа е установено като резултат от развитието на интегрираните услуги за ранна детска интервенция, голяма част от които са разкрити по различни проекти. За съжаление все още обществото не може да възприеме медицинската сестрата като професионалист, който може да взема самостоятелни решения и тези решения да бъдат единствено в полза на пациента. По този начин системата на интегрираните грижи се лишава от значим ресурс. Умело Даниела Тасева проучва ефективността от включването на медицинската сестра в екипа и подобряване качеството на услугата. Установява приноса на медицинската сестра за подобряване грижите за деца с увреждания. Изведена е значимата роля на медицинската сестра в подкрепа на специалистите, в провеждането на домашни посещения, в процеса на обучение и консултиране, както и при насоките на родителите за дългосрочна грижа. Споделянето на проблемите и волята да се намери правилно решение подпомага процеса на взаимодействие при оказване на интегриран подход в грижата за децата. Резултатите представят компетентностите на медицинските сестри за изготвяне на план за грижи, обсъждане на случай, обучение и подкрепа. Анализирани са компетентностите на медицинската сестра за работа в интегрирани услуги. На база обстойно проучване е установена необходимост от допълнително обучение и специализация на медицинската сестра за работа в интегрирани услуги. Изведени са спецификите в работата с деца с увреждания и са установени необходими от допълнителни знания, умения, не само по отношение грижите за тези деца, но и познаване на нормативната уредба в областта на социалните грижи. Резултатите от проучването извеждат основни предпоставки за допълнителна специализация

”Медицинска сестра за социални дейности”. Даниела Тасева установява важен елемент от интегрираните услуги - наличието на мултидисциплинарен подход, екипност и базирани комуникации между отделните специалисти, звена и структури.

Резултатите от проведеното проучване извеждат значението на връзката между специалистите, разполагащи с експертно знание за детската грижа и родителите като потенциал за прилагане на семейно-ориентиран подход.

Прегледът на международните практики и програми за интегрирани услуги установява, че не съществува единен или общоприет концептуален модел, практика или програма за тях. Получените резултати докторантът обсъжда и умело извежда като дефицити в практиката. На база анализ на съществуващата нормативна уредба и устовения клиничен опит Даниела Тасева разработва Модел на мултидисциплинарна екипна грижа за деца с увреждания в Център за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания. В предложения Модел се обединяват структури, човешки ресурси и информационни потоци с цел предоставяне на интегрирани грижи за децата с тежки увреждания, подкрепа на родителите и предотвратяване на институционализацията. Моделът включва както клиничен аспект - ранна диагностика, диагностика, лечение, медицинска и психо-социална рехабилитация, така и управленски, организационни, информационни, аспекти.

Доказани са уменията и необходимите компетентности на медицинската сестра за работа в ЦКОДХЗУ. Анализът на ситуацията дава основание за определяне на дейностите, които медицинската сестра може да изпълнява - предоставяне и събиране на здравно-социална информация, промоция на здравето, рехабилитация на деца с увреждания, оказване на палиативни грижи, оказване на помощ и консултации по отношение на отглеждането на деца с увреждания, планиране на сестрински грижи, мобилни дейности. Въз основа на проучената нормативна уредба и клиничен опит докторантът разработва и предлага Алгоритъм на действие на медицинската сестра в Център за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания. Определени са конкретни стъпки и взаимовръзки, които биха улеснили работата на специалистите в отделните звена на Центъра с което ще се намали риска от грешки и ще се осигури по-добра информираност на родителите. Резултатите от проучването очертават необходимостта от разработване на информационна брошура за родители, специалисти, ангажирани с грижата за деца с увреждания и техните семейства. Информационната брошура, разработена от Даниела Тасева предоставя възможност за информиран избор на родителите, относно ползване на услугите от Центъра, на специалистите да консултират и насочват децата за диагностика, лечение и рехабилитация.

Справката за приносите, представена с дисертационния труд, отразява обективно реалните достижения на Даниела Събева Тасева. Приносите в дисертационния труд са в теоретичен и практико-приложен аспект, които приемам.

Представените основни изводи, ясно и точно формулирани, характеризират детайлно получените резултати от изпълнението на поставените задачи и цел на дисертационния труд. За пръв път у нас детайлно се разглежда проблема взаимодействие на медицинската сестра със семействата на деца с увреждания при оказване на интегрирани грижи.

Обосновани са възможните дейности, които медицинската сестра може да изпълнява в структурите на Център за комплексно обслужване на деца с увреждания и хронични заболявания. Доказана е социалната роля на медицинската сестра в грижите за деца с увреждания и техните семейства, което разчупва традиционното разбиране за нейната роля като предоставяща само здравни грижи. Дефинирани са необходимите умения и компетентности на медицинската сестра за предоставяне на интегрирани грижи. Предложени са практически насоки за оптимизиране на дейностите в мултидисциплинарния екип за предоставяне на интегрирана грижа.

Формулираните препоръки и приноси на дисертационния труд са направени на базата на собствените данни от научното проучване.

Дисертационния труд е написан на добър език, прецизен по отношение на терминологията.

Във връзка с дисертационния труд докторантката е представила четири пълнотекстови публикации в престижни научни издания.

Авторефератът достоверно възпроизвежда съдържанието на дисертационния труд.

Лични впечатления

Познавам Даниела Тасева и съм свидетел на професионалното ѝ развитие в катедрата по здравни грижи към Филиала на Медицински университет – Варна в гр. Велико Търново. Оценявам високо нейните теоретични знания и практически умения. Даниела Тасева е мотивиран, успешен и перспективен колега. Ценя високо нейната целенасоченост, прецизност, интелигентност, трудолюбие и стремеж за усъвършенстване.

Заклучение

Дисертационния труд на Даниела Събева Тасева е с висока научна и практическа стойност, която допринася за оптимизиране на взаимодействието на медицинската сестра със семействата на деца с увреждания при оказване на интегрирани грижи. Въз основа на цялостната оценка на предоставената ми документация считам, че Даниела Събева Тасева, покрива напълно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет - Варна.

Давам положителния си вот за присъждане на Даниела Събева Тасева на образователната и научна степен „доктор” по специалност „Управление на здравните грижи”.

04.05.2022г.
Варна

Изготвил становището:

проф. Силвия Борисова, д.оз.н

